

ОБДАРОВАНІСТЬ В СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Анотація. В статті розкривається зміст понять «обдарованість» і «талант», що притаманні вихованцям навчальних закладів різного спрямування, а також принципи їх моніторингу з огляду на досвід сучасних світових систем освіти. У роботі згадані поняття розглядаються як особисті якості кожного представника нації, способи їх розвитку, ризики збереження та їх цінність.

Ключові слова: обдарованість, талант, компетентність, інтелект, успішність.

Обдарованість та таланти характеризуються винятково високим рівнем продуктивності, чи то у різних напрямках, чи в окремій галузі, а також нереалізований потенціал досконалості. Включення потенціалу в поняття "талант та обдарованість", а не лише певне досягнення, може подолати часто неприйнятний бар'єр "елітності" багатьох визначень [1]. Обдарованість тут визначається як те, що більш легко вимірюються інтелектуальними аспектами розвитку, такими як досягнення високого рівня навчання та IQ, тоді як таланти - це менш легко вимірювані аспекти, такі як мистецтво та спорт, які зазвичай відкриваються експертами в цих галузях.

З десятків визначень обдарованості, майже всі відносяться до дитячого розвитку з точки зору високих оцінок в школі, а також з точки зору психологічних понять, таких як інтелект і творчість. Але розвиток пов'язаний з часом. Передові діти можуть втратити свою перевагу, коли інші надолужать згаяне, тому їх можуть вважати такими, що розгубились, або «вигоріли». Це особливість розжарювання, коли над здібними дітьми створюється великий тиск для отримання результату, можливо, за рахунок їх надмірного інформаційного навантаження.

Оскільки термін "обдарований" завжди є відносним, дитину можна назвати обдарованою на різних рівнях її досягнень. У той час, як у одній школі, наприклад, деякі учні можуть вважатись своїми однокласниками слабкими, вони можуть бути "обдарованими" в іншій школі. Сам статус обдарованого викликає різні реакції як в об'єкта, так і в суб'єкта, тому його присвоювати треба з обережністю. Можна знайти багато прикладів того, що діти шкодують про те, що їх вважають обдарованими і вони не хочуть носити на собі такий ярлик. Окрім того інколи виникає ситуація, коли виправдати очікування дитині не вдається і вона може зневіритись у власних силах та стати своєю повною протилежністю.

Існує певна різниця між обдарованими дітьми, підлітками та дорослими. Обдарованою

дитину вважають у формі порівняння з однолітками, а дорослу людину у її працездатності та відданості вибраній справі протягом років. На відміну від обдарованих дорослих, діти не можуть змінити характер своєї компетенції, оскільки їм не вистачає часу, необхідного для отримання достатнього досвіду. У світі, поза межами навчання, вік не має значення. Дуже мало дітей можуть зберегти і втілити свою обдарованість у доросле життя і, водночас, багато успішних людей не були обдарованими в дитинстві.

Існує два основних підходи у допомозі обдарованим дітям у реалізації їх високого потенціалу:

- індивідуальний – щоб кожна людина змогла самореалізуватися;
- суспільний - для обслуговування більш широких потреб громади. Хоча обдарованість є особистою, вона також є національним ресурсом, і майбутній курс кожного суспільства залежить від розвитку потенціалу своїх молодих людей. Жодна країна не може дозволити собі втратити його.

Проте існують сильні соціальні перешкоди, які не лише створюють реальні завади на шляху розвитку, але й можуть негативно вплинути на розвиток самооцінки і амбіцій дітей. У більшій чи меншій мірі існують п'ять основних соціальних бар'єрів - політичні та соціальні відносини, бідність, стать, соціальне невдоволення та недоліки.

Не всі обдаровані діти володіють широким спектром видатних здібностей, а іноді жодна характеристика може не вказувати на особливі здібності або талант дитини. У формальній шкільній освіті соціальні або ділові таланти розглядаються рідко, а фізична та художня майстерність зазвичай розглядається як вроджена, без чого жоден наставник або практика не можуть розвинути їх до досконалості. Хоча важливі здібності, такі як креативність, соціальна свідомість або лідерство, можуть бути включені в визначення обдарованості, все ще залишається багато питань без відповіді. Чи є творчість частиною загального інтелекту, чи вона є незалежною від нього? Чи є така річ, як сучасна модна ідея емоційної обдарованості, і якщо так, то як це може бути пов'язано з соціальним інтелектом, якщо він існує? А як щодо духовної обдарованості, яка ось-ось потрапить на ринок?

Те, як визначається рівень здібності дитини, багато в чому залежить від того, що шукають, будь то академічна перевага для формальної освіти, інновації для бізнесу, чи вирішення проблемних питань - це шкільна програма для обдарованих та талановитих.

Визначення дитини як обдарованої, залежить від причин пошуку, а також методів, що використовуються для відбору. З більш наукової точки зору, результати можна спрогнозувати за допомогою прийнятних заходів, а, власне сам процес, обумовлює та

визначає отримані дані. Наприклад, діти, що розвинули свої вміння до бездоганності, на думку однокласників можуть не бути обдарованими. Якщо діти вибрані суб'єктивно вчителями та батьками та вибір підкріплений оцінюванням, то така вибірка буде відмінною, якщо вона буде сформована лише на основі оцінювання. Це не єдина умова, яка може впливати на вибір обдарованих дітей. Наприклад, взаємодія зацікавлених сторін в формуванні уявлення про обдарованість дітей, відсоток етнічного представництва чи узгодження визначення обдарованості теж впливає на згаданий вибір. Суб'єктивний вибір, ймовірно, призведе до вибору двох хлопчиків на кожну дівчинку, як прояв стійкої пропорції, що спостерігається у всьому світі [2]. Винятково високий рівень інтелектуального розвитку є найпопулярнішим критерієм для визнання дітей обдарованими серед вчителів, батьків, учнів та дослідників. У його найширшому сенсі повсякденна компетентність - це здатність людини справлятися зі своїм особистим світом. Вона використовується для оцінки доступних рішень, а потім для розробки найбільш імовірних ефективних дій за певних обставин. Активні, щоденні відомості можуть бути вдосконалені практикою, оскільки чим частіше ви щось робите, тим краще це у вас виходить. До певної міри компетентність може бути підвищеною завдяки вдосконаленню у вигляді навчання, яке оцінюється успішністю, тобто самим вивченням практично будь-якого предмету. Ця ідея, що навчання може саме по собі покращити кмітливість, іноді вважається як причина, чому компетенції, наприклад, японських дітей неухильно зростають. Вони залишаються в школі довше, ніж будь-яка інша нація, і працюють наполегливіше, поки вони там. Тим не менше для японців обдарованість є поняттям абстрактним, а всі діти мають приблизно однаковий потенціал. Таким чином, щоб визначити обдарованість шляхом оцінки рівня IQ, чи успішності в навчальному закладі, кожна спільність повинна змінювати «точку відсікання», оскільки троє дітей, вибраних для роботи за програмами для обдарованих в межах однієї соціальної групи, можуть не досягти стандарту, прийнятого в іншій [4].

Ефективне використання інтелекту залежить від рівня самооцінки. Таким чином, інтелектуальне зростання найкраще розвивається в умовах стійких, збалансованих, позитивно реагуючих взаємовідносин, а не серії непов'язаних дій.

Вся шкільна освіта відіграє надзвичайно важливу роль у інтелектуальному розвитку молоді. Школи мають на меті забезпечити кожній дитині досягти найвищого рівня індивідуального розвитку відповідно до здібностей та готовності. Однак жодна школа не може бути цілком оптимальною для кожного індивіда, а також не може кожен учень очікувати на те, що школа буде адекватно розкривати будь-який таланти, здібності чи специфічний інтерес. Діти, які є досить здібними, добре сконцентровані, допитливі та мають

широкі інтереси, можуть стикатися з незначною кількістю проблем, що спричиняє нудьгу та відсутність мотивації. Це призводить до зниження досягнень, апатії та, можливо, до поведінкових проблем. Чим нижчою є здатність шкільної освіти задовольняти особливі вимоги своїх обдарованих, талановитих та здібних учнів, тим важливішим постає позашкільне навчання [3].

Обдаровані та талановиті особи повинні завжди розглядатися в плані загального розвитку. Такі діти мало відрізняються від інших – схожість є куди більшою, аніж відмінність.

Висновок. Таким чином моніторинг обдарованості серед вихованців навчальних закладів повинен набути комплексності, об'єктивності та розглядатися як відносна властивість кожного індивіда на певному етапі свого розвитку, адже, на думку сучасних освітян, кожна людина має певний талант та є обдарованою. Завданням педагогів є визначення, розвиток та збереження даних якостей, що є однією з умов існування сучасного цивілізованого суспільства та збагачення нації.

Література

1. Freeman J. The Education of the Very Able: Current International Research. London: The Stationery Office. 1998
2. Freeman J. 'Gender differences in gifted achievement in Britain and the USA', Gifted Child Quarterly. USA. due 2002
3. Кульчицька О. Методика діагностики інтелектуальної обдарованості/ О. Кульчицька // Обдарована дитина. – 2007. – №1. – С. 39-42.
4. Морозова Л., Бондарев І. Діагностика дитячої обдарованості та психолого-педагогічні особливості обдарованих дітей// Рідна школа. – 2003 - №5. – С.34-38.